אחריות ל'כיפת האבנים' המשותפת בין ישראל לתפוצות

מאת: יפה גיסר

"וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם לֶךְ לְךָ מֵאַרְצְךָ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַרְאֶךָּ. וְאֶעֱשְׂךָ לְגוֹי גָּדוֹל וַאֲבָרֶכְךָ וַאֲגַדְּלָה שְׁמֶךָ וֶהְיֵה בְּרָכָה. וַאֲבָרְכָה מְבָרְכֶיךָ וּמְקַלֶּלְךָ אָאֹר וְנִבְרְכוּ בְךָ כֹּל מִשְׁפְּחֹת הָאֲדָמָה" (בראשית יב, א–ג).

"בארץ ישראל **קם העם היהודי**, בה עוצבה דמותו הרוחנית הדתית והמדינית, בה חי חיי קוממיות ממלכתית, בה יצר נכסי תרבות לאומיים וכלל אנושיים והוריש לעולם כולו את ספר הספרים הנצחי".

זוהי הפתיחה החגיגית והמונומנטלית של ההכרזה על הקמת מדינת ישראל. לא רבים מכירים את פסקת הסיום של ההכרזה: "אנו קוראים אל העם היהודי בכל התפוצות להתלכד סביב הישוב בעליה ובבניין ולעמוד לימינו במערכה הגדולה על הגשמת שאיפת הדורות לגאולת ישראל".

מדינת ישראל היא מדינת הלאום של העם היהודי כולו, בארץ ובתפוצות, ולכן ההכרזה נעשתה שלמה רק בשילוב הפתיחה והסיום יחדיו.

כידוע, בכנסת ישראל מונחת בימים אלה לדיון ולחקיקה 'הצעת חוק יסוד: הלאום'. חוק יסוד זה ייפתח בקביעה המחייבת: "**ישראל היא מדינת הלאום של העם היהודי**".

הנוסח הזה מחבר באופן פורמלי את מדינת ישאל אל העם היהודי שבתפוצות. זהו הניסוח הראוי הממשיך את מילותיה המפורשות ואת רוחה של הכרזת העצמאות, על כן יש לצפות לחקיקת חוק הלאום, אשר יחזיר עטרה ליושנה, ולפעול לחקיקתו.

כידוע, יש חוגים (חרדיים) שתקפו את פתיחתה של הכרזת המדינה בטענה: מאימתי העם היהודי קם בארץ ישראל? הרי העם היהודי כבר קם במצרים! "הנה עם בני ישראל" (שמות א, ט) ובוודאי בהר סיני! "אין אומתנו אומה אלא בתורותיה" (רס"ג, אמונות ודעות ג, ז)?

ואולם צדקה ההכרזה בדבריה. בארץ ישראל **קם העם היהודי**. למצרים **גלה** העם היהודי מתוך מצוקה ורעב, ועבר שם שעבוד ועבודת פרך מאות בשנים.

אבינו אברהם, העולה הראשון לארץ, בא אליה בציווי ה' רק מתוך ההבטחה: 'ואעשך לגוי גדול' – היכן? שם ורק שם, בארץ 'אשר אראך', וכך גם יצחק ויעקב. היסוד הלאומי של העם היהודי קיים רק בזכות ארץ ישראל.

ואולם מהו היסוד הלאומי היהודי? במה אנו מנהיגים ומחנכים משקיעים את עיקר מאמצינו? במה כולנו גאים? בערבות ההדדית הלאומית והאישית.

"מלמד שכל ישראל ערבים זה בזה" (בבלי, סנהדרין כז ע"ב) – אין זה משפט מליצי גרידא או הנחיה מוסרית הקוראת לסולידריות, זהו יסוד איתן ומוצק, בניין אב בהלכה ובמעשה וממנו יתד ויסוד לכמה גופי תורה. יסוד מוצק זה נוצר לראשונה בארץ ישראל: "לא ענש את הרבים עד שעברו את הירדן ונכנסו לארץ ישראל משקיבלו עליהם את השבועה בהר גריזים ובהר עיבל **ונעשו ערבים זה בזה**" (רש"י, דברים כט, כח).

לפני 70 שנה, בהכרזה מיוחדת לכבוד יום העצמאות הראשון למדינה, קרא הרב הראשי הראשון לציון הרב בן ציון חי עוזיאל זצ"ל את הקריאה הזו: "**היום הזה נהיית לעם** – דבר זה ראוי לאומרו ביום זה – היום הזה נהיית לעם לה' אלוקיך... **יום זה הוא יום טוב לישראל היושב בארצו ובכל תפוצות פזוריו לדורותיו ולדורות עולם**". למעשה יש לומר: מדינת ישראל והתפוצות אחד הם.

לכל יהודי בעולם יש חלק ונחלה בישראל, היא ביתו ומדינתו ואזרחותו בה היא זכות יסוד; ערבותה של ישראל נתונה לכל יהודי באשר הוא ובכל מקום שהוא. השלמתה של הערבות ההדדית היא באכפתיות ובשותפות ואליה צריכים להתגייס כל היהודים שבתפוצות בעמידה לימינה של מדינת ישראל ולסייע לה בהגשמת גאולת ישראל.

כל גלות מתחילה מתוך שפע וברכה, מתוך השקט ובטח, שגשוג גשמי ורוחני גם יחד, עד שהיא נעשית בית עבדים. כך במצרים, שהיא יסוד הגלות, וכך בבבל, כך היה בספרד וכך בדיוק היה בפולין ובשכנותיה, הכול בבחינת בין המצרים.

חז"ל ציינו זאת בסיום פרשת וישב במילים: "וישב ישראל בארץ מצרים', א"ר יוחנן: כל מקום שנאמר **וישב** אינו אלא לשון צער. מיד אחריו כתוב 'ויקרבו ימי ישראל למות'". עד ירידתם למצרים חסו כולם בצילו הגדול של ישראל אביהם, ועם ירידתם למצרים קרבו ימיו למות.

ואכן, סיומה של פרשה זו ותחילת פרשת ויחי הם בלא כל הפסק. בראשית הגלות נראה עדיין שהכול תחת שליטה וכשרק נרצה נוכל לצאת ולחזור לארץ ישראל, אך לא חולף זמן רב והשעבוד סותם את הלב ואת העיניים ואפילו יעקב הצדיק נפטר בלא ראיית הקץ המגולה.

ומאז גלות מצרים ידע העם היהודי גלויות רבות ומשעבדים רבים, אולם זכינו בדורות האחרונים לנס תקומת העם היהודי בארצו ולראות בקיומה של הבטחת ה' ליעקב "כִּי לְגוֹי גָּדוֹל אֲשִׂימְךָ שָׁם" (בראשית מו, ג), ואף בהגשמת פירושו של הנצי"ב: **"משמעות גוי בכל מקום: אומה שיש לה מדינה ומלוכה בפני עצמה, ובמצרים נעשו מוכשרים לזה".** עתה בידינו לבנות קומה נוספת אל מי שעדיין לא הכריע והצטרף בפועל אל הנס הגדול המתחולל בארץ ישראל במאה השנים האחרונות.

לאחרונה עלתה הצעה לקבוע 'יום תפוצות ישראל' במדינת ישראל ביום ז' במרחשוון בכל שנה ושנה. ובמה זכה יום זה דווקא? כי דווקא ביום זה יש ביטוי ייחודי לאחריות היהודית ולקשר שבין הארץ לתפוצות. מפני מה מתחילין לשאול גשמים רק בז' במרחשוון? "כדי שיגיע אחרון שבישראל עד נהר פרת". יושבי הארץ נמנעו לבקש גשמים גם כאשר היו כבר נצרכים להם מתוך דאגה כנה לאחיהם שעלו לרגל וטרם הספיקו לשוב אל בתיהם. החובה היא לדאוג לאחינו, אפילו 'לאחרון שבישראל', עד שישוב בבטחה לארצו ולביתו.

"תני, חבורה ומשפחה כך הן דומים לכיפת אבנים; את נוטל ממנה אבן אחת וכולה מתרועעת; את נותן עליה אבן אחת וכולה עומדת" (בראשית רבה פרשה ק).

בשנת ה-70 למדינת ישראל ראוי כי תנועת בני עקיבא תראה בעצמה מי שאחראית ל'כיפת האבנים' המשותפת לבני ארץ ישראל ובני הגולה, ליזום עשייה ולהפיץ "את האור הגדול", שבו תבוא הערבות ההדדית לידי ביטוי בהשקעת מחשבה ומשאבים בחיזוק הקשרים עם יהודי התפוצות ובעידוד בני הנוער בתפוצות להקים סניפי בני עקיבא במקומות מגוריהם, מתוך מגמה לחבר בעבותות אהבה ומחויבות את בני הנוער בתפוצות אל הארץ ואת בני הנוער שלנו להכלת והבנת המורכבות של חייהם של אחיהם בני גילם בגולה.

תנועת בני עקיבא תפעל בכל תפוצות ישראל מתוך ביטחון שבני הנוער בתפוצות, אף שנולדו בארצות הברית, בצרפת או בחבר העמים, רואים עצמם כמי שנולדו בירושלים, ומגמתם לשוב אליה בעתיד הקרוב.

שאלות לדיון:

- כיצד אפשר לבסס את הקשר שבין ארץ ישראל לכל יהודי באשר הוא שם (חרדים, יורדים מהארץ, יהודים בגולה)?
- האם אתם בעד העברת חוק הלאום או נגדה, ומדוע?
- מה אפשר לחדש בתחום העשייה של חיזוק הקשר עם יהודי התפוצות?
- מה לדעתכם היתרונות והחסרונות שבפיזור העם היהודי בתפוצות העולם? האם יש לאפשר את המצב הזה או לפעול לשינויו?